

УДК 378.147:811.11

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

О. В. Попова

У статті розглядається значущість лінгвокультурного аспекту у професійній підготовці майбутніх менеджерів, визначається його зміст, надається визначення лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів та приділяється увага шляхам її формування..

Ключові слова: професійна підготовка менеджерів, міжкультурна комунікація, лінгвокультурологія, лінгвокультурна компетентність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Підготовка фахівців до співіснування в умовах все зростаючого багатокультурного суспільства і створення загальноосвітнього освітнього простору, який забезпечить успішну взаємодію з представниками різних культур та світоглядів, є одним із важливих питань освітньої політики. Усвідомлюючи важливість та неминучість якнайшвидшого входження у світовий освітній і культурний простір, не можна не розуміти того, що цей процес передбачає цілеспрямоване підвищення рівня загальної культури майбутнього фахівця. Значною мірою це стосується менеджерів, професійна діяльність яких відбувається в контексті змін та тенденцій сучасного суспільства і реалізується в процесах управління і комунікації на основі складної професійної діяльності і потребує високого рівня володіння мовою, загальною культурою і навичками міжкультурного ділового спілкування. Ефективне підтримування різноманітних міжкультурних контактів і форм спілкування потребує якісної професійної підготовки майбутніх фахівців.

Постає питання переорієнтації професійної підготовки майбутніх менеджерів на співвивчення мови і культури. Це стає можливим у сфері відповідної лінгвокультурної підготовки. Сукупність знань не тільки лінгвістичного, але й культурологічного характеру надаватиме можливість вдало реалізувати себе у іншомовному спілкуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Дослідження в галузі освіти та управління провідними українськими фахівцями (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, В. Кремень, І. Зязюн, В. Луговий, С. Сисоєва, В. Кудін, В. Моляко, О. Кульчицька, І. Прокопенко, Л. Нечепоренко, В. Рибалка, І. Подласий, Г. Щокін, В. Тюріна та ін.) вказують на те, що гуманітарна і загальнокультурна освіта та гуманістичне духовне і моральне виховання майбутніх фахівців з менеджменту повинні стати домінантою навчально-виховного процесу, а фахову підготовку слід здійснювати на їхній основі. Ідея підходу до освіти й виховання з позицій взаємовпливу культур широко розповсюдилась у зарубіжній педагогічній науці (J. Banks, H. Giroux, R. Hills, P. Hoelsher, Y. Pay, B. Sanders). Особливості професійної діяльності менеджерів висвітлено у дослідженнях В. Авдєєва, Л. Балабанової, Р. Блейка, М. Вудкока, Л. Ємельянової, Р. Сакурової, Ф. Тейлора, Д. Френсіса, Л. Якокка. Культурно-мовний контекст як складову професійної діяльності майбутніх менеджерів досліджували С. Ніколаєва, Л. Барановська, Б. Беляєва, В. Бухбіндер, Л. Голованчук, Ю. Друзь, Є. Носонович, Г. Онкович, Ю. Пасова, В. Плахотник, В. Сказкіна, Н. Скляренко. Лінгвокультурний підхід досліджувався у працях таких вчених, як Н. Грейдіна, В. Карасік, Ю. Караулов, О. Леонтовіч, Г. Слишкін, І. Стернін, І. Стерніна, Н. Уфимцева та ін. Питаннями формування лінгвокультурної компетентності займалися Л. Городецька, А. Подгорбунських, Ж. Глотова та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Лінгвокультурний аспект як синтез мовної і культурної підготовки у професійній підготовці майбутніх менеджерів та його значущість для успішного виконання професійних завдань менеджера не знайшов належного відображення у сучасній педагогічній науці. Це й зумовило актуальність теми статті.

Метою статті є обґрунтування необхідності формування лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Подолання протиріччя між новими вимогами до фахівців-менеджерів та негнучкістю системи вищої освіти можливе через перегляд підходів до підготовки майбутніх управлінців, відходом від фрагментарного впливу у межах професійної освіти до комплексного, а також через втілення стимулів до навчання протягом всього життя. Сучасний

представник управлінської професії повинен не лише володіти цілісним та адекватним до вимог ринку уявленням про обрану ним професію, але й можливістю пристосування до нових соціально-культурних та економічних форм ділової взаємодії.

Культура спілкування як складова вищої управлінської освіти передбачає освоєння студентами норм «чесного» підприємництва, формування таких професійно-ділових якостей, як відкритість, самовладання, соціальна активність, відповідальність, працьовитість, ентузіазм, ініціативність, креативність, гнучкість мислення при виборі методів роботи, і цілого ряду особистих властивостей: уміння спілкуватися з різними людьми, адекватно сприймати й передавати інформацію, уміння будувати й викладати свої думки логічно, доказово й зрозуміло, мовну культуру тощо. Все це в комплексі складає основу комунікативної компетенції – однієї з ключових компетенцій професійної компетентності менеджера.

Вміння встановлювати та розвивати ділові контакти та обирати адекватний поведінковий сценарій передбачає не тільки володіння мовою, але й вміння розшифровувати та сприймати соціокультурний контекст комунікантів, що набуває пріоритетного значення у міжкультурному співробітництві [3].

Міжкультурна професійна комунікація є процесом безпосередньої професійної взаємодії культур і реалізується на тлі розбіжностей у національних стереотипах мислення і поведінки. Щоб досягти розуміння в міжкультурному діловому спілкуванні фахівець повинен володіти знанням не тільки професійної картини світу, але й орієнтуватися на національно-специфічні риси свого партнера, співпереживати і розуміти співбесідника як представника певної соціальної групи. Тобто співвідносити мовні засоби з нормами мовної поведінки неможливо без знань про реалії країни мови, що вивчається.

Таким чином, в процесі міжкультурного ділового спілкування фахівця-менеджера виникає проблема розуміння, яка може розглядатися як на лінгвістичному, так і на соціокультурному рівні в контексті сприйняття партнера по комунікації [3]. Іноземна мова в сучасних умовах інтенсивних міжнародних контактів стає важливим засобом узагальнення пізнання дійсності й міжкультурної комунікації.

У рамках даного дослідження нас цікавить вимога функціонального володіння майбутніми менеджерами іноземною мовою на рівні, наближеному до рівня носія мови, що передбачає переорієнтацію професійної іншомовної підготовки на інші –

лінгвокультурні – аспекти [4]. На нашу думку, це стає можливим в сфері відповідної лінгвокультурної підготовки майбутніх менеджерів.

Для визначення змісту лінгвокультурної підготовки менеджерів важливим для нас є поняття «лінгвокультурологія». Здебільшого лінгвокультурологія розглядається як розділ культурології і використовує лінгвістичний матеріал і лінгвістичні методи для дослідження явищ культури [1; 3; 4]. Такий традиційний для лінгвістики погляд на співвідношення мови і культури полягає у спробі вирішити лінгвістичні завдання, використовуючи деякі уявлення про культуру. Однак цілий ряд дослідників вважає, що лінгвокультурологія – це не доповнення вивчення мови знаннями про культуру народу, а вивчення проявів культури народу, які відобразилися і закріпились у мові. Для нашого дослідження є важливим розуміння лінгвокультурології як комплексної наукової дисципліни синтезуючого типу, яка безпосередньо пов'язана з дослідженням культури, вивчає певним чином відібрану і організовану сукупність культурних цінностей, живі комунікативні процеси породження і сприйняття мовлення, досвід мовної особистості і національний менталітет, дає системний опис мовної «картини світу» і забезпечує виконання освітніх, виховних та інтелектуальних завдань навчання [4].

Лінгвокультурологія не є дисципліною, яка вивчається у вищому технічному навчальному закладі, але професійна підготовка майбутніх менеджерів складається з курсів, які розглядають деякі питання лінгвокультурології. Тому ми маємо підставу говорити про лінгвокультурну підготовку студентів цього фахового напрямку. Слідом за А.О. Подгорбунських, до основних особливостей лінгвокультурної підготовки майбутніх фахівців з управління на сучасному етапі ми відносимо: орієнтацію мовної підготовки студентів на функціональне володіння відповідною іноземною мовою; формування комплексних знань про форми поведінки, історії, психології, культури партнерів по спілкуванню – представників іншої лінгвокультури; формування у студентів знань механізму процесу спілкування, в тому числі комунікації у міжкультурній сфері [4].

Результатом лінгвокультурної підготовки майбутніх менеджерів у ВНЗ має стати сформована лінгвокультурна компетентність як одна із складових комплексного педагогічного феномена комунікативної компетентності. Виходячи з того, що компетентність розглядається як сукупність знань, вмінь та навичок, які дозволяють її суб'єкту ефективно вирішувати питання і здійснювати необхідні дії у будь-якій області життєдіяльності, ми визначили наступну трактовку

лінгвокультурної компетентності: *лінгвокультурна компетентність майбутнього менеджера* є інтегративною якістю особистості майбутнього фахівця з менеджменту, яка характеризує його глибоку обізнаність у професійно-комунікативних областях знань, відображає готовність і здатність до взаєморозуміння і взаємодії з представниками іншого лінгвокультурного соціуму на основі оволодіння знаннями про іншу лінгвокультуру і особистісного соціального досвіду у розв'язанні професійних завдань на міжнародному рівні. Лінгвокультурна компетентність як складний феномен містить знання історико-культурних, країнознавчих особливостей, вміння та навички, пов'язані з відбором, засвоєнням, переробкою, трансформацією і використанням у практичній діяльності інформації про іншу лінгвокультуру, про загальні норми, правила і традиції вербального і невербального спілкування в рамках даної лінгвокультури. Формування лінгвокультурної компетентності вимагає від її учасників розуміння того, коли, кому і як він може і має сказати або зробити. Для ефективної реалізації цих установок їм необхідні соціокультурні (контекстні) знання, комунікативні навички, мовні знання, а також психологічні вміння. Це, на нашу думку, не є можливим в процесі паралельного вивчення іноземної мови та іноземної культури. Підвищити ефективність її формування можна, на нашу думку, за умови інтегрованого викладання іноземної мови з урахуванням культурологічного аспекту та основ міжкультурного спілкування лінгвістично та культурно компетентними викладачами. Інтегроване викладання не є новою тенденцією в методиці викладання гуманітарних дисциплін у професійній підготовці. В цьому контексті особливої уваги заслуговує викладання інтегрованих авторських курсів, що найефективніше враховують реальні потреби студентів та творчий педагогічний та науковий потенціал викладацького складу ВНЗ. Мова іде про комплексні міждисциплінарні курси, які вважаються «ідеальними» для професійного та особистого розвитку студентів. Основними формами й методами формування лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів мають стати дебати, дискусії, презентації, рольові ігри, творчі проблемні завдання, професійні ситуаційні завдання, інтерактивні творчі завдання, міні-драма, інтерв'ю, технологія «портфоліо», прийоми «Капсула культури», «Зіткнення культур», «Поведінка міжкультурного посередника», «Культурна адаптація», та засоби навчання (вербальні, аудіовізуальні, програмні, мультимедійні), зокрема: комп'ютерні та навчальні програми, Інтернет ресурси, CD-диски та інтерактивне телебачення.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Одже, лінгвокультурна складова є важливим аспектом професійної підготовки майбутніх менеджерів. За умови переорієнтації професійної підготовки менеджерів на співвивчення мови і культури стає можливим ефективне формування лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів. Подальші перспективи дослідження ми бачимо у визначенні структурних компонентів лінгвокультурної компетентності майбутніх менеджерів.

Література

1. Глотова Ж. В. Лінгвокультурна компетентність викладача вищої школи // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2011. – Т. 24 (63). – № 4. Частина 2. – С. 231–236
2. Городецкая Л. А. Лингвокультурная компетентность и лингвокультурные коммуникативные компетенции: разграничение понятий / Л.А. Городецкая // Вопросы культурологии. – 2009. – № 1. – С. 48–51.
3. Зеліковська О. О., Чередніченко Г. А. Формування міжкультурної компетенції студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: Монографія. – Київ: Кондор-Видавництво, 2012. – 321 с.
4. Подгорбунских А.А. Феномен лингвокультурной компетентности в парадигме современного профессионального образования / А.А. Подгорбунских // Человек и образование. – 2012. – № 2. – С. 158–161

ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ

О.В. Попова

В статье рассматривается значимость лингвокультурного аспекта в профессиональной подготовке будущих менеджеров, определено его содержание, дается определение понятия лингвокультурной компетентности будущих менеджеров и уделяется внимание путям ее формирования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка менеджеров, межкультурная коммуникация, лингвокультурология, лингвокультурная компетентность.

LINGUOCULTURAL ASPECT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MANAGERS

O.V. Popova

The article focuses on the importance of linguocultural aspect in the process of professional training of future managers. The content of the aspect is determined and the notion of linguocultural competence of future managers is defined.

Key words: professional training of managers, intercultural communication, linguoculturology, linguocultural competence,

Попова Оксана Володимирівна – аспірант Донецького національного технічного університету (м. Покровськ, Україна). E-mail: Oksana_wp@ukr.net

Popova Oksana Volodymyrivna – Post-graduate Student, Donetsk National Technical University (Pokrovsk, Ukraine). E-mail: Oksana_wp@ukr.net

УДК 37.014:316.362

РОЛЬ І МІСЦЕ СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ

В. М. Проскунін, У. В. Проскуніна

У статті розкрито теоретико-методологічні засади управління освітніми округами в освітньому просторі; визначено місце й роль сім'ї у формуванні компетентної особистості.

Ключові слова: освітній округ регіонального типу, технологічна модель, механізми взаємодії суб'єктів освітнього округу, освітнє середовище, структурно-функціональні зв'язки, сім'я.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Актуальність теми визначено необхідністю подальшої розробки теоретико-методологічних засад проектування інноваційних педагогічних систем та обґрунтування можливостей їх реалізації в умовах сім'ї, більш якісного використання на практиці ідеї взаємодії соціальних інститутів суспільства щодо виховання особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. У контексті нашого дослідження ми спиралися на наукові погляди В.Г. Григоренка [4; 5], який довів, що інноваційна педагогічна система є сукупністю технологічних моделей тих інститутів освіти, що входять до її складу, чи її утворюють для трансформації, модернізації та реформування навчально-виховного процесу в різних ланках освіти. Цінними для нашої розвідки є також праці інших відомих вчених [1; 2; 3; 4; 6; 8]

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У вітчизняній педагогіці загалом існує велика кількість досліджень, присвячених проблемам становлення й розвитку сім'ї, проте питання моделювання її діяльності в структурі освітніх округів регіонального типу здебільшого залишилися поза увагою науковців.

Мета статті полягає у визначенні місця й ролі сім'ї в межах освітнього середовища ООПТ.

Мета статті зумовила вирішення таких завдань:

- 1) визначити складові розвитку освітнього округу регіонального типу;
- 2) створити технологічну модель сім'ї в умовах освітнього середовища ООПТ;
- 3) реалізувати принцип комплементарної функціональності соціально-освітніх установ у межах освітнього середовища освітнього округу регіонального типу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Проблема управління процесами розбудови освітніх округів полягає, насамперед, у практичній площині реалізації інноваційних моделей в освітньому просторі міста, регіону.

Створення освітніх округів, на нашу думку, дозволяє максимально забезпечити ефективність комплементарної організації навчально-виховного процесу в межах певної території, зокрема регіону.

Реалізація програми їх діяльності, механізмів соціально-педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього округу регіонального типу (ООПТ) забезпечить ефективність модернізації освіти.

З урахуванням мети організації ООПТ, структури спеціальних принципів проектування інноваційної педагогічної системи, наукових поглядів відомих вчених [1; 2; 3; 4; 6; 8] ми розробили технологічну модель сім'ї (рис. 1).